

A széki testamentum

A múltkor régi iskolám felé volt dolgom. Lassítottam, megálltam egy picit a kerítésnél, mert vonzott az a régi „iskolaérzés”. Benéztem az udvarra. Elgondoltam, mit is érezhet egy kisiskolás az első napon. Ott láttam régvolt magamat a sok fehéringes diák között, ahogy az évnnyitón felsorakoztattak bennünket, osztályok szerint. Mit tudtam én még akkor a világról?

Az iskolapadok, a kékbe kötött füzetek, a nagy tábla, bácsik fényképei a falon, sok-sok újdonság, és mellé egy idézet Váci Mihálytól: „Nem elég a jóra vágyani, de tenni, tenni kell!” Kaptam itt dicséretet meg pofont is, de a tanítás, amit itt kaptam, megalapozta az életem, zenészségem.

Iskolánkban kísérleti ének-zene tanítás folyt Kodály felügyelete alatt. Heti hat énekórán ugyanaz volt a tananyag, ami a főiskolán. A néptánc is tantárgy volt, kötelező furulyatanulás a Béres-furulyán, kórus, és még egy kötelező, de szabadon választott hangszer, ami nekem a klasszikus gitár lett. Akkor még nem is gondoltam, hogy valaha hegedűt veszek a kezembe, és a magyar falusi zenét, a megőrződött magyar zenei örökséget próbálok megfejteni vele.

Mint régi iskolám, nekem olyan Szék. Néha ott látom fiatal magamat, ahogy a szilvóriumtól bódultan igyekszem előre a sáros utcákon. És megérintenek az „iskola-émlékek”, ha széki zenét hallok vagy széki viseletet látok, szinte torokszorítón, hogy sírnom kéne. De jó volt fiatalnak lenni, és mennyi mindent nem tudtam még akkor.

A „zenei, ének- és tánctagozaton” három évig jártam Székre, 1972-től rendszeresen, télen-nyáron. Akkoriban a gimnáziumi éveimet is tapostam, és jöttem, amikor csak lehetett. Vágytam a városból arra a szellemmel teli széki légkörre, ami akkor még átjárta a falut.

Akkoriban feltűnő volt arrafelé a városi ruhába öltözött ember, mert a széki színek egyedül uralták az egész falut. Még a fiatalok is mind viseletben jártak, így a templom után, vasárnap a korzózáskor, lakodalomban, de még hétköznapi is sugározták a széki színek az együvé tartozás jó érzését.

Próbáltam ízesülni, mert jó volt itt lenni, széki ruhába bújni és rendet tanulni. Időutazás volt, valójában már attól kezdve, ahogy átléptük a magyar-román határt.

Egy szombati napon érkezünk Kallós Zoli bácsival, aki családunk jó ismerőse volt. Ő kísért el először Székre, ahol a három utca, Felszeg, Forrószeg, Csipkeszeg olyan, mint a magyar három szín; a fehér, mint a fény,

mint a szellem, a piros, mint a tűz, mint a lélek, és zöld, mint a Föld a maga formáival és csipkéivel. Ide érkezünk Bonchidáról, ahonnet gyalogosan jöttünk a dombokon át. A hegytetőről szépen látszott a falu a templommal, és különleges, sürgető érzés fogott el, amelyet aztán mindig éreztem, amikor a hegyen át jöttem. Éppen a csipkeszegi tánc házzal szomszédos házban lettem elszállásolva, és már az első este mehettem is a velem egykorú gyerekek közé székieken mulatni. Rögtön befogadtak, vendégszeretetük őszintesége és természetessége a helyemre tett a társaságban. Én voltam a magyarországi fiú, akit pátyolgatni kell. A Bartók Táncegyüttesbe jártam táncolni akkoriban, ezért én is hamar befogadtam a széki figurákat, s mellé a zenét, a szertartásos italozást és az összekapaszkodva való éneklést. Tanultam az íratlan szabályokat, amelyek rendbe igazgatták a történéseket. Pesten ilyen, mint a tánc ház, akkor hírből sem ismertünk.

Néztem a zenészeket, fent a „cigánypadon”, de akkor még nem tudtam, hogy Ádám István, a hegedűs és a fiai, a kontrás és a bőgős, a tanítóim lesznek. Ők magyarázták el nekem a zenélésükkel a magyaros zene páratlan ritmusát és a varázsjeleseket vonózás ősi titkait. A széki zene is csak háromtagú, nem illik hozzá a cimbalom, klarinét, mint más magyar zenékhez. Ebben a zenében érte el zenénk sok ezer éves fejlődésének csúcspontját, amelyben a rendszerezettség és a játékban való szabadság megbonthatatlan egységet alkot.

Figyeltem az öreg zenészt, és gondoltam, hogy hegedülni nehéz, no de meg szeretném tanulni a széki zenét! Gondoltam, a kontra jó lesz, az olyan, mint a gitár, és csak akkordozni kell, a bőgő meg nehéz, mármint cipelni.

Akkor azt éreztem, hogy a csodavilág örökké fog tartani. Fiatalos könnyedséggel fogtam fel az életet, és a rend, amit itt találtam, olyan magától értetődő volt, hogy fel sem merült bennem, ki hagyná el ezt a jó világot, ki nem őrizné tovább a kincset?

Az egyik tánc házban hirtelen nagy verekedés kezdődött a fiúk között. Csépeltek egymást rendesen. Az öreg zenész egy ideig csak nézte az adok-kapok harcot. Ösztöneiben tudta, hogy ennek így kell lennie. A pálinka miatt, vagy egy lány miatt? Tudta, hogy a félelmet verik ki magukból, és tanulják az ütéseket, mint a tigriskölykök, mert kell az életükhöz. Ha gyalog kell este hazajönni három román falun át, oda kell a harcedzettség. Amikor úgy döntött az öreg zenész, hogy elég, vállához emelte a hegedűjét és elkezdett egy éneket. Abban a pillanatban, mikor a kontra és a